

סבידור: האראקרי פוליטי

כנסת

יתכן שאישה הכנסת של השנה היה צריך להיות **אבא אבן**, שבידור את הכנסת במשך כמה שבועות, שבהם היה המוסר הדמוקרטי העליון שרוי בשיתוק מוחלט. ביושבו על כס היו"ר, בתוקף היותו זקן חברי הכנסת ה-11 שאינו שר, הבריק אבן בהומור הייבש האופייני לו, הוכיח שהכנסת יכולה להיות מקום שונה לגמרי אילו עמד בראשה אינטלקטואל מזהיר כמוהו.

יתכן כי הכנסת היתה בו כביו"ר הקבוע שלה, אלמלא הובטח מקום זה עליידי סיעת המערך מראש לח"כ ותיק אחר, **שלמה הילל**. הוא נבחר ברוב קולות, כאשר היתה לליכוד החוצפה התהומית להציב מולו את **מאיר כהן-אבידור**. אדם גסריוח וגזען קיצוני, שקרא פומבית לרטש את הבטן ולנקר את העיניים של חשודים ערביים שלא הורשעו בדין, ושכינה את מפגינות השלום בשם "פרות הבטן".

שלמה הילל הוא נץ, אך הוא מקובל בכנסת כאדם הגון וישר, וניתן היה לקוות כי ימלא את תפקידו בלי משוא-פנים, תוך הקפדה על כבוד הכנסת ותפקודה היעיל.

זה לא יהיה קל. כי בכנסת ה-11 השתרר מצב שהוא כמעט ללא-ישוא. עם הקמת ממשלת האחדות-הלאומית נגזר על הכנסת שיתוק כמעט טוטאלי, בתוקף המציאות וההסכמים החתומים. על 97 חברי הכנסת התומכים בקואליציה — ששליש מהם ישאו בתפקידים של שרים וסגני-שרים — נגזר אלם. אסור יהיה להם להגיש הצעות לסדר-היום והצעות-חוק פרטיות אלא בהסכמת הקואליציה, שחלקיה השונים משתקים זה את זה.

מולם עומרת אופוזיציה של 23 חברי-כנסת, המחולקים לשבע סיעות — החל בסיעה הנאצית החדשה של אישה-השנה **מאיר כהנא** והמיפלגה הפאשיסטית של **רפאל איתן וגאולה כהן**, וכלה ברק"ח ובמפ"ם, המתנפלות שתיהן על הסיעה המתקרמת החדשה.

כתנאים אלה תהיה הכנסת ה-11 הכנסת הרעה ביותר בתולדות המדינה, והשאלה העיקרית שתרחף עליה היא מתי תוציא את נישמתה.

איש לא ביכה את הכנסת הקורמת, העשירית במיספר, שהגיעה מבחינת הרמת האנושית של חבריה לתחתית החבית. אך אישה-הכנסת של תשמ"ד בא רווקא משורתיה. היה זה רווקא שלו שלא נבחר מחדש לכנסת ה-11: יו"ר הכנסת ה-10, **מנחם סבידור**.

סבידור ביצע אראקרי פוליטי באחד הרגעים היפים ביותר של הכנסת. גרם לו **אהרון אבריהצירא**, האיש היחיד בתולדות הכנסת שהורשע בעוון שיש עימו קלון, שריצה עונש-מאסר ושלא התפטר. עם תום תקופת-המאסר, ביקש אבריהצירא להפיל את הממשלה שבה הוחלף בשר אחר, ועל כן הביא לפיזור הכנסת. בוויכוח על הצעת-החוק להקדמת הבחירות התעוררה השאלה אם לקיים את ההצבעה בגלוי, כהתאם לתקנון, או בחשאי, כפי שתבע הליכוד, מתוך תיקווה כי כמה מחברי הכנסת של המערך יבגרו בחשאי בהחלטת מיפלגתם כדי לשמור על כיסאותיהם.

על היו"ר היה להכריע. כל המומחים קבעו כי ההצבעה חייבת להיות גלויה, אך מיפלגתו וסיעתו קבעו אחרת.

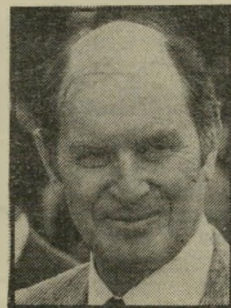
כל פוליטיקאי מנוסה — וכך גם כל יושב-ראש קודם של הכנסת — היה נכנע במיקרה כזה לרצון מיפלגתו. סבידור נהג אחרת. הוא העמיד את חובתו כיו"ר הכנסת מעל לאינטרס שלו כעסקן מיפלגתי, וכך רשם רגע יפה בתולדות הכנסת. אך הוא שילם את מלוא המחיר. מיפלגתו לא החזירה אותו לכנסת.

הוא לא שכחה כי כבר קודם לכן נהג סבידור ביושר שלא-ייתסלח. כאשר העביר סגן היו"ר מאיר כהן-אבידור הצעת חוק בדרך של תחבולה, פשוט ביטל סבידור את ההצבעה — אף שלא היה לכך אסמכתא בתקנון ותקדים בכנסת. הוא קבע רמה, שלא קל יהיה ליורשיו לרדוק בה.

על דוגמה חינוכית זו של אומץ-לב פוליטי, כבוד פרלמנטרי ויושר אורחי זכה סבידור בתואר אישה-הכנסת של תשמ"ד.

זמיר: מנכ"ל המדינה

מישפט

בית-הדין המישפט הישראלי עמד השנה לפני אתגרים רבים וחמורים. נאמר עליו שהוא קורה-הגנה האחרון של הדמוקרטיה הישראלית. לא היתה בכך הפרזה.

קורה-הגנה זה לא היה ישר ואחיד. היו בו פרצות, והיו מיגזרים שבהם נסוג, אך בסך הכל החזיק הקו מעמד — למזלה הגדול של מדינת-ישראל.

אחת החזיות החמורות ביותר היתה בשטחים הכבושים. הרוח של **יהודית קרם**, מישפטנית כבירה במישור היועץ המישפטי, גילה מחרלים נוראים ומכוונים בהפעלת החוק כלפי פורעי-חוק מקרב המתנחלים בשטחים הכבושים.

נקודה זו הוחרפה, כאשר נחשפו התאים של אירגון-הטרור של המתנחלים. הצלחה זו של שירות-הביטחון-הכללי היתה אחת התופעות החשובות של תשמ"ד, ויש לזקוף אותה לזכות ראש-הממשלה יצחק שמיר, שביטל את מדיניות הסלחנית של מנחם בגין. בגין ראה בטוריסטים היהודיים פטריוטים שאולי תעו קצת בדרך, ועל כן מנע חקירה רצינית. שמיר, טורוריסט לשעבר ואישה-מוסר לשעבר, הבין בעליל כי אירגון-הטרור כזה מאיים קודם כל על ממשלת-ישראל, ועל כן נתן את ההוראה לשים קץ לתעלוליו. שירות-הביטחון "הרימו" את המחתרת מיד.

כאשר הופיעו חברי המחתרת בבית-הדין המישפט, התעוררו ספקות חמורים לגבי המערכת. כמה מן השופטים התייחסו אליהם כימעט באהדה, פינקו אותם והתייחסו אליהם כפי שלא התייחסו לשום נאשמים אחרים המואשמים באשמות דומות — רצח, ניסיון לרצח המוני, מומיה להרס מקומות קדושים ועוד רשימה ארוכה של פשעים. יחד עם שרות בתי-הסוהר יצאו השופטים מגידרם כדי להפגין את רתם שאין אלה פושעים, אלא פטריוטים שכוונתם רצויה, אם כי שיטותיהם שנויות במחלוקת.

הדבר הגיע לגילוי מבהיל למדי כאשר דן השופט **מאיר מדין** את הנאשם אינועם כתרילאי ל-15 שנות-אסור על חלקו בקשר לפוצץ את כיפת-הסלע — בעוד ששופטים אחרים אינם מהססים להטיל שלטניים מאסר על נערות ונערים ערביים. המניפים את דיגולם הלאומי בכפרם. יתכן ששפקדין זה יגיע בתשמ"ה אל בית-הדין העליון, שיוכל לקבוע סטנדרט משלו.

בית-הדין העליון, כהנהגת הנשיא החדש **מאיר שמגר**, נאלץ לדון השנה בענייני-הבחירות. בהרכב מיוחד של חמישה שופטים (מלבד שמגר, השופטים העליונים **מנחם אילון, משה ביילסקי, אהרון ברק ומרים בן-פורת**) דן בית-הדין המישפט בעירעורם של תנועת-כ"ך והרשימה המתקדמת לשלום על החלטת ועדת-הבחירות המרכזית לפסול אותן. אחרי התייעצות של עשרים רקות ביטל בית-הדין המישפט את החלטת הוועדה, אחרי ששמע במשך שעות ארוכות את טענות הצדדים. נציג היועץ המישפטי, **רנאטו יאראק**, טען בלהט נגד אישה-השנה מאיר כהנא, והישורה אותו לנאצים. בסיגנון הרבה יותר מתון טען נגד הרשימה המתקדמת, שאת דברה השמיעו בנאומים מזהירים עורכי-הדין **אמנון זיברני ואביגדור סלרמן**, כוכב עולה. שהשופטים הקשיבו בדריכות לטיעונו הקונסטטוטיוני.

אין לדעת מה היו מחליטים השופטים אילו נקראו לדון בענייניו של מאיר כהנא בלבד. אך מכיוון שעמד לפניו גם עניין הרשימה המתקדמת, שכל הטיעונים נגדה היו מופרכים בעליל, החליטו להתיר גם לכהנא להופיע כבחירות.

שמגר יהיה, כנראה, הנשיא בעל תקופת-הכהונה הארוכה ביותר על כס נשיא בית-הדין המישפט העליון, ותהיה לו השפעה רבה על המערכת כולה. האיש שמצא בשעתו את הבסיס התיאורטי להפעלת בית-הדין המישפט העליון כמגן על זכויות-האדם בשטחים הכבושים, כוודאי עוד יבלוט פעמים רבות בשנים הקרובות.

אך הרמות המישפטיות המרכזיות היה השנה היועץ המישפטי לממשלה, **יצחק זמיר**. כאשר התמנה עליידי הליכוד לפני חמש שנים לתפקיד זה, חששו רבים שהאיש חלש מדי לתפקיד, שאותו מילא לפניו בתוקף רב אהרון ברק. השנה הוכיח ומיר כי מאחורי חיצוניות נעימה של פרופסור מפורסם מתחבא אדם בעל עקרונות מוצקים וכוח-רצון מחושל. פעם אחרי פעם התערב כהתליכים וכפה את החוק, כסמכות מישפטית בלתי-תלויה.

היה זה זמיר שיעץ לאישה-הכנסת של השנה, **מנחם סבידור**, לקיים הצבעה גלויה על פיזור הבית. בניגוד לרצון הליכוד, היה זה זמיר שקבע כי זקן חברי-הכנסת אינו יכול למלא את תפקידו של היו"ר המוני, אם הוא מכהן כשר בממשלה, וכך פסל את יוסף בורג ואליעזר שוסטיק, בעל תוכנית אבא אבן. היה זה זמיר שהורה לממשלה הסרבנית לפעול בתוקף וברזיות כדי לבלום את הבחירות של אישה-השנה, מאיר כהנא. לפני כן הביא למינוי ועדת קרם, וניסה (ולשווא) להביא למינוי ועדת-חקירה ממלכתית, לחקירת המפלות של מניית-הבנקים.

על כל אלה זכה זמיר בתואר "מנכ"ל המדינה" — תואר העשוי ליפול תמיד בחלקו של היועץ המישפטי כאשר הממשלה היא הלשה והחברה מתחמקים מן האחריות. במיקרהו של זמיר, התפקיד אכן עשה את האדם.

פראדו: צעד היסטורי

אשה

נשים רבות הטביעו השנה את חותמן על המאורעות, עלו לשעה קלה לכותרות או עמדו במרכז סערות.

רינה שני, הנביאה התימהונית מוירכוד-יעקוב, מתה בהודו הרחוקה, והשאירה את חסידיה מיותמים. לא פחות תימהונית היתה **ליוויה רוקת**, בתו של מי שהיה ראש עיריית תל-אביב, שהגדירה את עצמה כ-פלסטנית ממוצא יהודי, שנפטרה באיטליה.

תימהונית אחרת היתה **מירי הרצוג**, נערה שהתאהבה בחוף סיני ובהווי הברווזים, ושהלכה לבלות שם לבדה. היא נרצחה, כנראה, על-ידי חיילים מצריים עוברי-אורה, והפרשה לא הסתיימה גם בסוף תשמ"ד.

כאשה לוחמת התגלתה **עדינה הרפז**, בתה של **תרזה אנגלביץ**, אשר גופתה נגנבה מקיברה ונקברה בחשאי בבית-קברות מוסלמי ברמלה. תרזה, נוצרייה שנישאה ברומניה לבעל יהודי נרדף, נקברה כיהודיה לכל דבר. בתה לחמת על שמירת עצמותיה בקבר, ורעת-הקהל השפויה בארץ התייצבה ליימה.

לוחמת מסוג אחר היתה **יהודית קרם**, מישפטנית מיקצועית שמילאה את חובתה כאשר חיברה דוח על אי-אכיפת החוק לגבי המתנחלים בשטחים הכבושים. על אף ההשמצות שניתכו עליה, עמדה על שלה. גילוי אירגון-הטרור היהודי הצדיק לחלוטין את דבריה, לצידה בלטה השנה קבוצה של מישפטניות בשרות המדינה, שהתחרו בגברים בהצלחה.

אשה אלמונית בשם **יסית ניניו** נתנה דוגמה אישית כאשר אימצה נער עבריין, סיפקה לו בית ואהבה, והחזירה אותו למוטב. דוגמה שונה לגמרי נתנה **שרה אנגל**, שזוכתה מאשמת רצח מחוסרי-הזכחות, ושניגשה מייד לפירסום זיכרונותיה לתורת השלום.